

ХОРОВА МУЗИКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ЮРІЯ АНТКІВА

Немерко Анна Рафіківна - аспірантка 4 курсу кафедри музикознавства та хорового мистецтва Львівського національного університету імені І. Франка, Львів (Україна)

Хоровий доробок Ю. Антківа є своєрідним дзеркалом, що відображає загальні процеси та закономірності розвитку сучасного українського хорового мистецтва для дітей. Хорові твори композитора міцно закріпилися в сучасній виконавській практиці і концертному житті м. Львова. Вони складають основу сьогоднішнього дитячого хорового репертуару. Проте при очевидній затребуваності у виконавській практиці досі не ставали предметом спеціального музикознавчого дослідження. Ця обставина зумовлює актуальність звернення до теми та необхідність наукового осмислення цього пласту сучасної хорової музики для дітей.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження питань, пов'язаних із дитячим хоровим виконавством та вдосконаленням хорової освіти ведеться в різних областях музичного мистецтва. На високі виховні можливості хорового мистецтва як джерела духовності, національних цінностей, формування гармонійної особистості звертають увагу: А. Авдієвський, Г. Верьовка, А. Лашенко, П. Муравський, О. Ростовський, Л. Хлебнікова, А. Болгарського, П. Кічук, О. Лобової, О. Олексюк, Г. Падалки, Е. Печерської та ін. Важливість хорового співу як найбільш поширеного виду виконавської діяльності, що зумовлюється його загальнодоступністю, універсальністю відзначають у своїх дослідженнях: О. Бен-Шокало, С. Горбенко, І. Григорчук, М. Маріо, Р. Осипець, Л. Остапенко, М. Тукмачова та ін. Великий інтерес представляють роботи, що розкривають історичні етапи розвитку дитячого хорового виконавства: Л. Сбітневої, К. Станіславська, Л. Ороновська, Л. Серганюк, О. Стріхар, Л. Шегда, О. Приходько, О. Кузнецова, С. Федюра та ін..

Мета статті – проаналізувати хорову творчість для дітей Ю. Антківа. **Завдання статті** – виявити особливості жанрової спрямованості хорових творів для дітей.

Наукова новизна статті полягає у тому, що вперше в музикознавстві хорову творчість композитора розглянуто у музично – творчій площині. Композиторська діяльність Ю. Антківа набирала сили, постійно поповнювалася, збагачувалася новими творами для дітей, які є зразками втілення його композиторського дару. Постійний творчий рух впливав на світогляд композитора, а разом з цим і на коло образів та тем хорової творчості. Вивчення творчого шляху Ю. Антківа дає можливість визначити закономірності його розвитку, встановити систему індивідуально-стильових ознак дитячої хорової творчості майстра.

Виклад основного матеріалу. Юрій Антків народився 30 листопада 1944 року в м. Чортків в родині Б. Антківа - відомого українського актора, драматурга і диригента.

Закінчив музичну школу в м. Тернополі в 1961 році і продовжив здобувати музичну освіту як піаніст спочатку у Тернопільському (1961—1963 рр., клас В. Федосова) і Львівському (1963—1965 рр., клас Д. Задора) музичних училищах, а потім на фортепіанному факультеті Львівської консерваторії (1965—1970 рр., клас Д. Задора). По завершенні навчання Ю. Антків працював у Черкаському музичному училищі як концертмейстер і викладач фортепіано, а у 1971 році переїхав до Львова і почав викладати у Львівському музично-педагогічному училищі. Одночасно продовжив здобувати освіту і у 1977 році закінчив диригентський факультет Одеської консерваторії (клас професора А. Серебри).

З 1974 по 1994 рік Юрій Антків був художнім керівником народної хорової капели «Заграва» обласного Будинку вчителя, з якою навіть гастролював у Польщі. Тривалий час працював у Львівському музично-педагогічному училищі, де в різні роки керував хоровим класом (1976-78 і 1988-91), жіночим хором (1986-89), хором викладачів (1989-90), мішаним хором (1990).

У 1989 році Ю. Антків був учасником XVI Міжнародного фестивалю студентських хорів у Вроцлаві (Польща). Від 1999 року Ю. Антків — художній керівник дитячого хору «Щедрик» при храмі Пресвятої Євхаристії під опікою тепер Владика о. Йосифа Міляна та о. Володимира Війтовича у Львові.

З 1995 по 2005 рік Ю. Антків викладав диригентсько-хорові дисципліни у Львівському педагогічному коледжі, а від 2005 року працює на кафедрі хорового співу факультету культури і мистецтв Львівського національного університету ім. І. Франка.

З 2005 по 2010 рік Ю. Антків керував молодіжним камерним хором «Надія» храму Положення Пояса Пресвятої Богородиці у Львові. У листопаді 2009 року цей хор був учасником тижня української культури і духовності у громадах тосканських міст Італії.

З 2002 року Ю. Антків входив до організаційного комітету Різдвяного фестивалю «Велика коляда», який від 2000 року щорічно відбувається у храмі Пресвятої Євхаристії. За його участі формувалися і впорядковувалися збірники колядок і щедрівок, які, починаючи з 2010 року, випускаються в ході підготовки цього фестивалю. Він видав у співавторстві збірки «Хорове сольфеджіо» (1997, 100 пісень), «Пісні українських повстанців 1940-60-х років» (2002, 70 пісень), «Купальські пісні» (2004), «Їде Святий Миколай» (2009), «Колядки та щедрівки» (2013) та інші.

Помер Юрій Антків 2 травня 2014 року у Львові після важкої хвороби.

Дитячий хоровий спів віддавна був пріоритетом музичної історії українців. Досі зберігаються свідчення надпотужної власне дитячої хорової музики зокрема в архівах Львівського братства та його співочої школи. У діяльності Ю. Антківа робота та організація дитячо-юнацьких колективів посідала одне з чільних місць. Це організація одного з перших в

Україні дитячих церковних хорів «Щедрик», молодіжного камерного хору «Надія» (2005–2010). Саме для таких колективів (дитячих, юнацьких хорів) Ю. Антків невтомно створює збірники, репертуарні хрестоматії, пише твори. Його видання все більше користуються популярністю, поширюючись разом з хоровим співом по цілій Україні.

Композитор чітко усвідомлював потреби в створенні сприятливих умов для розвитку дитячого хорового мистецтва. Звернувшись до хорового жанру, композитор привніс у музику для дітей чимало вдалих знахідок, які забезпечили цим творам резонансний успіх. Всі твори створені на фольклорній основі та наповнені високохудожніми власними композиціями. В хорових творах для дітей автор втілює досить розмаїту образність, яка досягається різними виразовими засобами. Фольклорні мініатюри представлені обробками українських народних пісень та оригінальними творами на народні тексти. За жанром відносяться до побутових пісень. Для Ю. Антківа характерне поєднання яскравих звучностей, які при цьому досить зручні для вокального виконання. Інтонації народних пісень взаємодіють з соноричними комплексами, що досягаються зазвичай внаслідок поєднання досить простих лінійних шарів. Це збірники обробок лемківських, гуцульських та інших яскравих регіонально-етнічних зразків народнопісенної та літургічної творчості.

У музичній мові композитор опирається на особливості української мелодики (метрична свобода, мінорний лад з натуральним різновидом, наспівна мелодика, яка будується у межах квінти з частими розспівами та повторами). Всі хорові композиції для дітей Ю. Антківа охоплюють виразну єдність мовної і музичної інтонацій, що опираються на такі фізичні властивості звука, як тембр, висота, гучність, тривалість, артикуляція. Із взаємодії цих загальних звукових якостей виростає ціла система інтонаційно-виразальних засобів. Висота реалізується в інтервальних співвідношеннях, звуковисотній лінії, у регістрі й діапазоні; тривалість – у темпі, ритмі, агогіці. Гучність набуває безлічі градації, створюючи динамічну лінію інтонаційного руху від forte до piano. Тембр індивідуалізує інтонацію, забарвлює її багатством обертонів.

В музиці на основі особливостей тексту поєднується статика та динаміка. У такому розумінні виявляється взаємозв'язок хорового твору з літературним текстом, персонажі якого можуть перебувати у контексті тих чи інших умов і зазнають певних змін в процесі розвитку сюжету. Основою для створення хорового твору композитором стає дотримання принципу відображення «великого в малому» та навпаки. Цей принцип не тільки визначає масштаби творів але й стає його найважливішим естетичним критерієм. Спираючись на фольклорні зразки і поєднуючи їх з професійною композиторською технікою, Ю. Антків зміг створити свій неповторний стиль, в якому яскраво проявляються національні риси.

Для Ю. Антківа, як композитора на зламі ХХ – ХХІ століття, було актуальним прагнення змалювати історичний шлях українського народу. Одним із прикладів цього є збірка «Пісні українських повстанців 1940-60 років», у якій вміщено пісні, опрацьовані для дитячого хору. Для композитора є важливою тема національної свідомості, любові й вірності Батьківщині. Серед пріоритетних ознак національного відродження є духовно-релігійна тема у системі художнього світу хорової творчості.

Тому не оминув Ю. Антків своєю увагою і суто сакральні музичні жанри, вносячи своє слово у розвиток української музичної літургики. Зокрема, впорядковані та опрацьовані для різних складів Архиєрейська Літургія, Акафіст до Пресвятої Богородиці, Великий канон Андрея Критського. Останні, зокрема, залишилися в рукописах. Для творчості Ю. Антківа притаманне ліричне начало, образність пов'язана з поєднанням релігійного і пантеїстичного світосприйняття, яким просякнуті хорові твори духовної тематики. Митець поєднує здобутки минулого та сучасного музичного мистецтва з індивідуальним композиторським трактуванням.

Художній світ хорових творів для дітей Ю. Антківа різноманітний, всебічний та яскравий. Кожний з напрямів пов'язаний із багатовекторним процесом національного відродження в Україні. Так, саме до відродження слід віднести відновлення патріотизму, духовних та патріотичних традицій, фольклорних першоджерел.

Зачарованість красою українських коляд і щедрівок привела Ю. Антківа до створення хорової традиції: щорічно (з 2002) у Львові відбувається Різдвяний хоровий фестиваль релігійної пісні «Велика Коляда», участь в якій прийняли сотні хорів з цілої України і з-за кордону. Це мистецьке явище, як зазначає Л. Назар-Шевчук, можна сміливо назвати одним з артефактів європейської хорової культури, а його натхненником, ініціатором, і упорядником репертуару був Ю. Антків, виступи якого завжди увінчували ці величні хорові дійства, адже диригував велетенськими зведеними хорами на заключних гала-концертах фестивалю.

Висновок. Творчість Ю. Антківа як диригента, концертна діяльність якого тривала безупинно; і як педагога, вносячи нові та прогресивні методики (Ю. Антків — автор наукових статей, розробок, методично-дидактичних посібників); і як композитора, працюючи переважно в жанрах хорової та вокальної музики; і як неперевершеного аранжувальника, і як культурно-громадський діяч, митець активно і самовіддано працював в сфері музичної освіти та дитячо-юнацької творчості, був головою журі обласного туру Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року» у номінації «Музика», з 2001 р. – постійний член журі конкурсу патріотичної пісні «Сурми звитяги». Ця праця на освітянсько-просвітницькій ниві приносила безпосередні творчі плоди. Разом з дружиною – музикознавцем Маргаритою Антків було видано такі дидактичні збірники як «Хорове сольфеджіо», «Триголосо

сольфеджіо», та єдиний в Україні збірник «Сольфеджіо на основі українських народних пісень» для дітей.

Література.

1. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Актуалізація звичаєвої традиції // Київ: Український світ, 2002. 440 с.
2. Бурбан М. Українські хори та диригенти. // Дрогобич: Посвіт, 2007.
3. Дуда І. Антків Юрій Богданович // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. — Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2010. — Т. 4 : А — Я (додатковий). — С. 17.
4. Мельничук Б. Чортків у постатях. Юрій Антків // Світло і тіні чортківських замків (Сторінками історії міста (XI-XVIII ст.) Книга перша) / П. С. Федоришин. — Тернопіль : Терно-граф, 2019. — С. 13.
5. Сбітнева Л. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів на початку ХХ століття. Духовність особистості: методологія, теорія і практика // Київ. 2016. Вип. 6. — С. 203–210.
6. Федюра С. Хорове виконавство на сучасному етапі. // Психолого-педагогічні науки. Ніжин. 2013. № 1. С. 71–74.
7. Черкашина-Губаренко М. Українська музика сьогодні: фрагменти та коментарі. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. // Збірник наукових праць. Аспекти історичного музикознавства. Харків. 2008. Вип. 22. С. 159–168.